

MAGYAR KURIR.

Indult Bétsből, Kedden, September 25-dikén, 1852.

N a g y B r i t a n n i a.

Londoni hírlapok szerint Angouleme Hertzegné, Berry Hertzegné leányával Sept. 6-kán Holyroodból Londonba érkezett, hol a' familiának többi tagjai is nem sokára megjelennek.

Calvert Ur a' Parlamentumnak egyik tagja Sept. 9-kén Jóságán, Cholerában megholt.

Dundas Kapitány a' napokban Tripolisba evezett, onnan től, hogy azt a' 200,000 dollárt, mellyet a' Dey az ott lévő Angoly Consulnak kifizetni vonakodott, — beszédje. Ennek az útnak, a' mint későbbi tudósításokból halljuk, olyan jó következése lett, hogy alig mutatta magát Dundas Tripolisban, azonnal sietett elibe a' Dey 177,000 Dollárral, avval a' kéréssel, hogy az adósságnak hátra lévő részét is rövid idő múlva leteszi.

A' Globe Belgium, és Hollandia között fenn forgó környüállásokra nézve ezt jelenti: Akármit mondanak mások, — mi azt tartjuk, hogy az alkudozások nem sokára megszűnnek, — mert alig vagynak már 2 vagy 3 tsekély pontok eldönteni valók, s egész bizodalommal reménylhetni, hogy néhány hét múlva ezekre nézve is meg egyeznek.

Ugyan azon Ujságszerént, — Sept. 7-kén egy gazdag ház által sok 24 és 36 fontos ágyúk, több apró golyóhisok, — puskapor, 's más hadiszerek készítették Dom Pedró számára, és immár Portugalliába el is indították. Azt mondják, hogy több házak is vannak, mellyek Oportó felé külömbféle segedelmet küldöttek.

Palmella Marquis még sem tehetett szert egy ügyes Katonatisztre, a' ki kész volna a' fő hadi rangot Dom Pedró táborában elfogadni: most mindazáltal egy híres, és nagy tapasztalású frantziával foly az alkudozás: mire fognak menni, — még nem tudatik. — Mind ez a' környüállás, mind különösen az, hogy a' Marquis beteges állapotban van, hátráltatta eddig az ideig Portugalliába leendő visszamenetelét. — Dom Miguel seregéhez angoly katonatisztek is tsatolták magokat.

G ö r ö g O r s z á g.

Thiersch Fridrich Bajor Udvari Tanácsos, egyszersmind Professor, Görög Országból a' Nemzeti Gyűléstől, egy Decretumot hozott magával, mellyben a' Görög Nemzet jóvá hagyja Ottó Bajor Hertzegnék, a' Görög thronusra lett kineveztetését, azonkívül két felírást, mellynek egyike a' Bajor Ki-

rályhoz, másika pedig ennek fiához
Ottó Hertzeg Ő Felsegekhez nagyon
utasítva. —

Az első Felírás így szól: „Sire!
A' Nagy Szövetségnek 1827-dik Jul. 6-
kán elkezdett munkája, — Ottó Her-
tzegnek, Felseged második szülött fi-
jának, a' Görög thronusra lett kine-
veztetése által, — szépen megkoronáz-
tatott. Hála az Egeknek! Elérte vala-
hára a' Nemzet forró óhaját, és sze-
rentsését, melly szerint egy részről ál-
dozatainak, és kiállott nyomorúságának
végét, más részről jövő szabadsá-
gának, és boldogságának kezdetét a'
törvények sérthetetlen védpaizsa alatt,
közelgetni tapasztalja. A' Görög Nem-
zet egyben gyűlt Képviselei, mint an-
nak hív tolmátsai, — sietnek a' Nagy
Szövetség elhatározását végre hajtani,
a' midőn Felsegednek minden Királyi
virtusokkal felruházott fiját, az újon-
nan felállított thronusnak elfoglalásá-
ra meghívják. Egész hódolással megkö-
szönvén Felsegednek kegyességét, melly
szerint egy bölts, és igazságos Fejede-
lemmel bennünket megajándékozni mel-
tőztatott; egyszersmind Thronusa eli-
be tesszük háládatos tiszteletünket,
azon több ízben tapasztalt nagyfelkü-
ségért is, melly a' Görög nemzetet ügye
kezdeté óta boldogította, 's tzeljának
elérését siettetete, — és esedezünk egész
alázatossággal annak elrendelése végett,
hogy óhajtott Királyunkat, vagy ennek
ideigvaló fő helytartóit körünkben men-
nél elébb szemlélhessük. — Úgy van —
Felseges Király! A' Görög Nemzet nyílt
karokkal várja jövődöbeli szabadítóját,
és Uralkodóját, — úgymint szerentse-
jének előmozdítóját, — igazságának,
's törvényének zálogát, és óltalmazó-
ját, 's egy állandó békességnek, fel-
bonthatatlan egyességnek előpóstáját:
a' Görög Nemzet Képviselei ezt úgy

jelentik, mint annak (a' Nemzetnek)
forró kívánsága organumai. Engedje az
Isten, hogy meghalgattassanak kéréseil
Engedje, hogy azon új tsillagzatnak
feltünése által, Görög Ország elborult
ege kitisztúljon! A' Solonok, Plá-
tók, és Periklesek egykor virág-
zó hazájok, előre domból örömeben,
mivel tudja; hogy sorsa egy okos ve-
zetőre bízattatik, és a' Helikoniu-
zsák is óhajtvá várják a' tudományok
nemes pártfogóját. (Aláírás) Notara
Praesidens. Maurocordato V. Prae-
sidens, — és a' többi Képviselek.

A' másik Felírás így szól: Sire!
A' Görög Nemzet Felsegednek — a' Fő
Szövetségesek által, Görög Királynak
lett választását, ezennel helyben hagy-
ja, és ezen választáson való örömetim-
már több tartományok bé is bizonyí-
tották. A' Nemzetnek akarátja szerent
munkálódó Képviselek örömmel telye-
sítik kötelességeket, midőn a' Görög
Királyságnak megállapítását törvénye-
sítik. Most már semmitsem óhajthatunk
inkább, mint akár Felsegedet közink-
be, akár Főképviseleink egy bizonyos
időre hozzánk leendő elküldését, mi-
vel tudjuk, hogy ez által vége szakad
azon sanyarúságnak, mellynek az ideig-
való Kormány miatt kitéttünk, más
részről elérjük azt az áldott békessé-
get, mellyet Felsegednek védpaizsa alatt
magunknak ígérünk. (Aláírás) Notara
Praesidens. Maurocordato V. Prae-
sidens, — és a' többi Képviselek.

T ö r ö k O r s z á g .

A' Török Moniteur Jul. 28-
ról a' háborúról tudósít ekképpen: Mi-
nekutánna a' fő hadi tábor Antiochiai
szállását elhagyta, egy osztály egyip-
tomi sereg ezen Várost elfoglalta. Me-
hemed Basa Silisztriának Kormá-

nyozója egy tsapat katonasággal megtámadta az ellenséget, keményen megverte, a' városból kihajtotta, fegyvereit, és társzekereit elszedte, 's több száz embert ejtett fogságba. — Raouf Basa parantsolatot vett a' Kormánytól, hogy minden késedelem nélkül a' táborhoz siessen. Ez a' Basa egykor Nagy Vezér volt, későbbn Aleppónak, és Damascusnak Kormányozója lett, melly mind a' két Városnak szeretetét és bizodalját, nemes érzése, és igazságszeretete által megnyerte, — most pedig több tartományok Kormányozója, az Országok egy a' legtapasztaltabb Nagyai között. — Osman Basának színte megparantsoltatott, hogy hirtelen sereget gyűjtsön, 's azt a' szomszéd tartományokban öszveszedett katonákkal egyesítse. Főszállása ezen tábornak, melly számos lovasságból, és gyalogságból áll, Sívas lesz, a' honnan Osman Basa, Syria felé fog nem sokára elindulni. Még több Regementeknek is meg van hagyva, a' Syria felé való elindulás. A' minap a' Nagy Úr vizsgálatot tartott elindulandó táborra felett: megjelenésekor harsogott az éljen! kiáltás. A' Regementnek Imánya (Papja) fenn szóval imádkozott a' Sultán egészségének megtartásáért, és a' Katonáknak ditsősségéért. Azután a' Sultán egybegyűjtötte katonatisztjeit, 's szívekre kötötte köteleességeket, leginkább pedig a' Katonákra való gondoskodást, liken a' háborúterhe felszik: erre ajándékokat osztogatott ki, 's a' gyalogságot egy darabig elkísérte. Cypria szigetnek Kormányozója jelenti a' Kormányoknak, hogy a' Rapudán Basa parantsolatja alatt lévő hajósereg, három hadihajóval öszvetalálkozott; kettejét ennek kevés ellentállás után szerentsésen

elfoglalt, de a' harmadik nagy nehezen ellillantott.

Ugyan azon Ujság a' fő hadi Kormányozónak megváloztatását ekképpen adja elő: Anatóliának Feldmarsallja Hussein Basa, a' fényes Portának egyébberánt hív szolgája nem igen felelt meg azon fontos köteleességnek, melly reá bízattatott. E' végett egy felséges rendelés által a' Nagy Vezér, Boszniaából, hol már dőlget tökéletesen elvégezte, Constantinápolyba hívatattott, 's itt a' fő hadi Kormányossággal felruházattott, melly minéműségben, nem sokára a' nagy tábor felé induland, addig pedig Raouf Basa a' ki egyszermind Anatóliának Kormányozói titulussal tiszteltetett meg, fogja a' Grosz Vezir személyét viselni. Mindenünnen szedetnek a' Katonák, így p. o. Adcharából, Divrikből, Rumeliából, hogy annál bizonyosabban legyen ezen tsekély eredetű, de nagyra kelt háborúnak szerentsés kimenetele. —

A' határoknak Görög Ország, és a' fényes Porta között megtörtént elhatározása ekképpen adatik elő: „Az 1821-dik esztendőben Moreában kiütött lázadások, tartósságok, és veszedelmes következesek miatt, mellyel Európának békességét fenyegették, a' Fényes Porta, és a' 3 Hatalmasságok, úgy mint Angoly, Frantzia, és Grosz Országok között alludozásokat szűltek. Ennek következesében abban egyeztek meg, hogy Moreában, bizonyos térség hozzá adásával, egy külön Kormány álltasson fel. De a' határok, mellyek eddig a' felállított új Statusnak birtokeit kijelelték, nem egyeztek meg mindenben a' felvéssel, és a' földnek tulajdonságával, attól lehetett tartani, hogy ebből ismét nyughatatlanság kerek-

dik. Erre nézve a' 3 Hatalmasságok össze állottak, hogy Görög Országának olyan határt szabjanak, melly többé semmi zenebonára ne nyújtson alkalmatosságot: ezt meg is tették, 's immár az az eránt készített Protocollumot Londonban aláírták, mellyel Stratford Canning Ur Ó Excellentiája Constantinápolyba küldetett avval a' meg hagyással, hogy annak (a' Protocollumnak) a' fényes Porta által leendő aláírását is eszközölje ki. Mihelyest Canning Ur rendelt helyére elérkezett, azonnal Conferentziát tartott, Frantzia, és Orosz Ország Követjeivel, 's a' fényes Portának erre a' végre kinevezett biztosaival, úgyhogy, már most az említett íróvány mind Török Ország, mind a' 3 Hatalmasság részéről aláírva, 's a' fenn forgott nehézség elhárítva vagon. A' határok kijegyzésére Commisariusnak Hussain Bey neveztetett ki, a'ki az érdeklött tájékat geographiai helyzetetésére nézve nagyon jól esmér. Minekutánna elképpen Stratford Canning Ur, dolgait Constantinápolyban végezte, a' Fényes Porta Minisztereitől elbutsúzott, kik eránta nagy tisztelettel viseltettek, a' Sultántól pedig, ennek brillánsba foglalt artzképével ajándékozott meg.

Az Ottomanniai Seraskier Basának a' Sultánhoz Aug. 25-kén küldött tudósítását foglalja magában elképpen: Sire! A' váratlan nehézségeknek okai, mellyek Felsőgednek Natiában levő seregét érik, olyanok, hogy egy éles látásu Fejedelem előtt eltitkolni lehetetlen. Én mint Seraskier, Felsőged által kegyesen felszólítottam, hogy ezen dologról körülállás tudósítást tégyek: azon parantsolatnak ezennel engedelmeskedem, a' midőn az említett tudósítást a' Thronus lábaihoz tészem, és úgy hiszem,

hogy a' reám bizott állapot az által ki vagon merítve. Midőn a' sereg rendelt helyére elérkezett, vólt szerentsém mind az egész tábornak öszvesen, mind a' katonáknak különösen caractereket lerajzolni, valamint a' hadi szerelnek számát, minénüségét, és egy szóval mindent, a' mit tsak szükségesnek tartottam felvilágosítani. A' Lineasereg, mellynek alkotása Felsőgednek egyik jeles munkájához tartozik, az ellenségnek vitézül ellent állott, a' legnagyobb elhatározás lelkesítette mindenik katonát, úgy, hogy láztottak érzeni azt a' bizodalmat, mellyel erántok Felsőged viseltetik, — azért szükségesnek tartom, hogy rólok ezen örvendetes hírt közönséggessé tégyem. Mostani előmenetele az Egyiptomi seregnek Syriában mégnem döntötte el a' dólgot. A' hadban gyakran meg fordul a' kotka, és nem ritkán tapasztalhatni, hogy egy kedvetlen állapot hirtelen kedvezőre fordul: Szent vallásunknak könyvei előnkbe tartják a' háborúnak változó alakját, — megtanítanak hennünket, hogy Próféánk, ditső pályájának egész ideje alatt, midőn parantsolatja alatt levő vezéreit eltsüggedni tapasztalta, a' legtsékélyebb körülállásból is hasznót tudott húzni, tsak hogy őket felbuzdítsa a' ditsösségre, és zászlójának diadalmat szerezzen. — Hány viszontagos háborúk bizonyították meg ezen állításokat! Azok az akadályok, mellyek az útateleinte elzárják, és a' szándékat nehezítik, a' merészeknek tsak ösztönül szolgálnak a' nagyobb tettek-re, éppen így fognak járni, reménylem Felsőged bátor katonái is: megfogják fenyíteni Mehmed Alit és fiját, vétékes lázzadások miatt, 's győzedelmel térendenek majd haza a' tsata piatatról.

A' mi az eddig viselt hartzot ille-

ti, annak eddigleni roszsz következését több okok szülték. Nevezetesen: Egy elősereg H a m a c h b a érkezvén, a' vezér azt az oktalanságot követte el, hogy nem tekintvén a' katonák bádgyadtságokra, és a' hosszú út miatt békévelkezelt gyengülésekre, H o m s n á l háborúba vezette, a' hol I b r a h i m majd minden hadierejét egybe gyűjtötte. Még a' sereg nem is nyúgodta li magát jó formán, már küzdeni volt kénytelen, egy nálla sokkal nagyobb számú sereggel. Es mind e' mellett is, millyen elszánással viselte magát mindenik Katona, azt tsak az tudhatja, a' ki jelen volt, és látta a' veréjéket, melly lankadt tagjaikon aláhullott a' derék vitézeknek: háromszor rohant az A r a b s o k sorába, és háromszor horította el félelemmel, és pusztítással az ellenséget: de mivel a' segedelem, mellyre számot tartott, el nem érkezett, azonkívül a' hartznak további folytatásához megkívántató szerelkből is kikopott, kénytelen volt a' tsatapiatzt, mellyen olly bátran küzdött, oda hagyni. Lehetetlen egy vezérnek nagyobb tapasztalatlanságot, és ügyetlenséget bébizonyítani, mint az, nyilvánvalóvá tett, ki akkor, a' sereget háborúba vezette, midőn minden hadiszerek nélkül szükkölködött, a' mi pedig a' Katona bátorságát még egyszer annyira neveli.

A' mi továbbá a' háborúnak roszsz következését szülte, a' volt, hogy az Arabiai lakosoknak szokásai, és erköltssei egészen különböznek azokétól, kik Felségednek más tertományaiiban lakkak: esmerni kell elébb őket, 's azután commandérozhat az ember közöttök. En megvagyok a' felől győződve, hogy ezen nép Characterének nem tudása, sokat tett a' veszteségre. Még A l e x a n d r i á b a n , K a i r ó b a n , és E g y p t o m n a k más részeiben mulattam, szerentsés vol-

tam annyit tapasztalni, a' mennyi elég-séges leend, Felségednek, ha nem nagy talentommal is, legalább híven szolgálni. En ezen szép tartománynak helytartójává neveztettem, a' nélkül: hogy ezen megtiszteltetést érdemeimnek tulajdoníthatnám: de igyekeztem az által magamat Felséged tetszésére méltóvá tenni, hogy ezen tartománnyal, és lakosaival megismerkedtem, különösen pedig ennek törvénytudóival, kiknek szokásait, és helyheztetéseit immár nyomosan esmerem. En úgy éltem ezekkel, mint testvérekkel, és semmi alkalmat el nem mulattam, hogy az említett törvénytudóknak befolyásokat a' népre nézve használjam. Minekutánna én az idevaló népet kitanúltam, minekutánna mindent elrendeltem; a' mi, mint S e r a s k i e r n e k kötelességemben állott, Felségednek lábaihoz borúltam, hogy méltóztatna felruházni avval a' hatalommal, melly szerint az I b r a h i m , és álnok fija ellen induló sereget kormányozván, még egyszer hunytom előtt derítene fel az az öröm, hogy életemnek utolsó napjait is Felséged szolgálatjára szenteltem. Azomban mivel Felségednek másképpen tetszett velem rendelni, abban is megnyugszom, midőn tudom, hogy Felséged akarátja.

B a g d á d b ó l írják, hogy ott A l i B a s a ellen egy esküvés fedeztetett fel. Ugyan is éjtszaka az öszve esküdteka' Basa palotájára rohantak, a' kapunál álló öröket elkergették, — a' midőn a' Basa egész bátorsággal a' palotából liugrott, embereit öszve gyűjtötte, és a' lázzadókat szaladásra kényszerítette. Többen a' vétkesek között elfogattak.

P o r t u g a l l i a .

Ujabb tudósítások szerént, D o m M i g u e l ismét nagy erővel készül Q-

portóra, azomban még is kétséges, megtámadja e' azt a' várost jövő tavaszig, vagy sem? mert táborában nagyon megfogyott az eleség. — Dom Pedró, minekutánna a' Város megerősítésével készen van, nagyon bízik erejéhez.

A' Cronica Constitutionál következő tudósításokat közli Portugalliából: Aug. 22-dik óta a' Miguelisták mindég közelitlenek Oportóhoz, úgy hogy már egy osztály olyan közel van, hogy Dom Pedrónak elősapatját pusztá szemmel is követheti.

Ugyan azon hírlap szerint Dom Pedró egy Proclamatiót küldött Dom Miguel katonáihoz, mellyben őket a' bitangolónak zászlóját elhagyni, és az ő Leányának seregéhez állani készíti. Továbbá jutalmat ígér a' híveknek, és bátraknak, valamint büntetéssel fenyegeti a' hűségteleneket, és nyúl szívűeket. Tegnap, az az Aug. 29-kén egy Ribeira Já kó b nevű gyalogkatoná életével lakolt, azért, mivel katoná társait az elszökésre nógatta. Ez az első halálos ítélet, mellyet Ő Felsége a' Tsászár, Donna Maria nevében alá írt, és végre is hajtattott. Egy Decretum szerint minden polgár, ha tsak fontos okot nem ad elő, melly miatt közönséges hivatalba, mellyre kineveztetett, nem léphet, az abbeli hivatal felvállalására erővel kényszeríttessék. A' Sept. 3-kán költ Cronica egy rendeltést közöl, melly szerint, minden, ki az elősapat körén túl lép, agyon lövettessék, a' mennyiben úgy tekintetik, mint szökevény.

A' Globe azt adja hírül, hogy Dom Miguelnek a' Douro éjszaki részén 18,000, déli részén pedig 3000 katonája tanyázik, Texeira Gáspár és Santa Marta Generalisok felügyelések alatt. Povoa s Generalis most tért

viszsa egy fürdőből, a' honnan számos 24 fontos golyóhisokat hozott, — azért abban a' vélekedésben vagynak, hogy Oportó ostromlása nem meszsze van.

B r a z i l i a.

Pernambuco ban Jul. 15-kén egy lázzadás támadt, mivel a' Braziliái katonák vonogatták magokat bérek fejében a' rézpenzt elfogadni. Jul. 16-kán sok Portugallusokat megöldöstek, sokat pedig fogságba ejtettek. Egy Anglus Corvett készen állott, hogy a' Britanusokat oltalmazza. Egy Brigg Jul. 17-kén hagyta el a' várost, nyughatatlan állapotban, 's attól lehet tartani, hogy a' dolognak rossz következése lehet, ha tsak néhány elhatározott férjfiak bölts elintézésék által a' dólgot le nem tsillapítják.

Quíroga Generalis, Amerikából Párisba érkezett. Utazásának tzélját nem tudhatni. Ez az a' kegyetlen férjfiú, ki Buenos Ayresben, sok idegeneket ártatlanul öszvekontzoltatott.

F r a n t z i a O r s z á g.

Polignac Ur Hámban megbetegedett, Peyronnet Ur pedig még mindég külön vála él társaitól, és literaturával foglalatoskodik.

Párisban azt a' hírt terjesztették el, hogy Berry Hertzezné közel Bordeauxhoz elfogattatott, 's Blayéba vitetett légyen, de a' Memorial Bordelais ezen hírt költeménynek tartja.

B e l g i u m.

A' Moniteur Belge következő zikkelyt foglal magában: Az Ausztriai Tsászár rendkívül való Követje, és Meghatalmazottja Báro Loe kérésére, az Ausztria elhatározta:

1. Hogy a' Belgiumi hajók, Ausztriának minden Kikötő helyeibe szabadon eresztessenek.

2. Hogy a' Belgiumi tudósítások ilyen tízim alatt: Belgiumi Királyság közönségesse tétessenek.

3. Hogy a' Belgiumi Útlevelek (Passusok) Ausztriában elismertessenek.

A' Pénz folyamata September' 24-dikén,
közép ár:

A' Státus' 5p. Centes Obligátiói 87 51/32

Az 1820-béli sorsosok: —

Az 1821-béli hasonlók: 126 1/4

Bétsvárosa 2 1/2p. Centes Bankó Obligátiói: 47 5/8 for. keltek, mind Conv.

A' Bank-Aktziák keltek 1147 1/2 for. ton Conv. Pénzben.

Universalis
BIBLIOTHECA HUNGARICA
2555—1830.

Nem éppen esméretes még a' világon magyar Nyelvünk — de Tanultságának előmenetele, melly ithon is homályban vagy, külföldön még inkább esméretlen. Közönséges lön a' vélekedés: hogy hajdani őseink, szinte mint a' Rómaiak, „Fortia facta agere: quam praeclare gesta praedicare maluerint, vagy mikép Hohenegger németül ezt ki ejti: dasz man unter uns weniger Schreibselig: als Thateifrig ist.“ Voltair is azt írja: „E' Nemzetnek sok jeles viselt dolgai vannak — de mivel nem írnak annyira és úgy mint mások nem ismértettek; világ nagyobb részin alig tudják hogy Cárpat hegye táján egy nagy Lajos, egy fényes Mátyás király volt, kik ditsőséggel, és igazsággal uralkodtak.“ „De ily vélekedés a' Tudományok virradása után lefolyt századokról koránt sem igaz, 's valóságos, mert mivel még edes hazánkban is, az Anyai nyelv általljában — idegen nyelvek kézárásával — soha sem gyakoroltatott, ezet beszéllők kevesebb számát egyéb virágzó nemzetek népességéhez hasonlítván, Magyar Iróknak

Közönséges
MAGYAR KÖNYVTÁR.
1553—1830.

saját populációjához lévő arányát (Proportióját) nem éppen különbözönek találok: hibás ismertetét pedig a' magyar Tanultságnak, inkább és inkább nyelvünk tudatlanságának és Európának honnyi nyelvei között lévő napkeleti Idegenségének, mint sem a' Tanultságbeli szorgalmunk fogyatkozásának tulajdonítom.

A' magyar Tanultságnak, az az: magyar nyelven közre botosajtott könyveknek előadása által tehát a' közönséges Litteratura, vagy is Európai nemzetek Tanultsága Történeteinek eddig elmaradott hézakját kipótolni — Magyarokat a' mívelt, és tanult nemzetek sorában helyheztenni. — Hazafiakat tulajdon nyelveken írtt, és a' Tudományok, 's Mesterségek minden ágiban magyarul közre botosajtott könyvekkel tökéletesebben megismértetni — késő onokáknak tudós Eldödeiket például szemben állítani — és már már eltűnt — vagy setét rejtekben eltemetett XVI. XVII. XVIII. és XIX Századbéli Magyar Tudós Világot saját voltában életben viszza hozni, 's helyheztenni — Hazafiúi buzgósággal szándékozván: immár nem tsak negyven esztendő alatt szerzett könyveimet miként elein-

sen szándékoztam — de mindazokat is, a' mellyeket vagy foglalattyok tekintetéből (úgy mint utóbbi századokban kijött Egyházi beszédeket, Idvezlő verseket, Könyörgéseket, és Oskola könyveket) megszerezni nem kívántam vagy ritkaságok miatt meg nem szerezhettem — Betűrendszerént (melynek okait, és szerkeztetésem módját maga helyén előadandom) közre botsájtani fogom Ebertnek Bibliographiai Lexiconja formájában, ha több esztendeig folytatott szorgalmom, e' költséges, közel harminthezer Izeke (könyvek, és szerzők tízimeit értem) magában foglaló munkámnak kinyomatására elegendő kedvellőket, résztvevő Pártfogókat találánd. Tárgyomnak fogadván mind azon könyveket, mellyek a' legelső magyar könyvtől úgymint: Sz. Pál leveleinek Romiáthy Benedek által Krakóban 1553. eszt. esz közlött kinyomatásától kezdvén, akár a' külföld, akár hazánk nyomtató műhelyeiben közre botsájtattak 1850 esztendeig: minthogy ekkoron felállítván a' Magyar Tudóstársaság, már az olta feltünő magyar könyveink mindnyájan gyámoló Pártfogás alá fogadtatnak, és a' nemzeti Tanultság tárházába felsőbb intézetek rendelkezéséből helyhez tetnek.

Ennek okáért a' Nemzet, és Nyelv ditsőségét kedvellő Hazafiaknak előre hirül adom: hogy ezen tsupán, és egyedül magyar nyelven kiadott könyvek rendszeréből alkatott, és két kötetekben szorítandó munkára akár nálam Pesten, akár a' T. T. Magyartársaság Levéltárnokánál T. Dr. Schedel Ferentz Úrnál, akár a' Hazai és Külföldi Tudósítások kiadójánál, akár Eggenberger Könyv ároznál itt Pesten előfizetni lehet, előszer az első kötetre 2 fl. 30 kr. Conv. Pénzzel e. f. esztendő utolsó Napjáig, a' midőn e' könyv azonnal nyom-

tatás alá úgy fog botsájtani hogy Jó'sef napi vásáríg már egészen elkészültem általadathasson.

E' Munka három esztendő tül folytatást üzött szorgalommal minden tudomra lett kútforrások használása után már ugyan lehető tökéletességre emeltetett, mivel azomban nyilván való, melly tsekély számmal legyenek a' Külföldi, de még az Hazai Könyvtárokban is a' magyar Literaturának szüleményei, és a' temérdek Deák, Német, Olasz, Frantz, Angoly Könyvek özönében Virgil deák szavaival élvén, a' Magyar könyvekről méltán mondhattuk: *apparent RARI nantes in gurgite vasto*, meg történhetett, hogy legébrebb figyelmet is több rendbéli magyar kiadások elkerülhették: szíves bizodalommal megkérem azért minden Tudós Társamat, ne terheltesse nek miképp a' magoktól írt, szinte úgy szorgalmok által kinyomatott, de másoktól szerzett magyar könyveknek, valamint is egyéb ritkának vélt, vagy közönségesen még eddig nem esmért magyar kiadásoknak tízimeit e. f. esztendő utolsó napjáig hozzám Pestre postának megkémélésével, békülden, kiknek betses Pártfogásokat ezzel, a' nemzeti Ditsőség, Tudomány, és Tanultság ügyében, 's előmozdításában részessé tenni, 's fel szöllítani hazafiúi buzgóságom bátor kodott.

Pest Augustus 1-ső napján 1852.

W. Id. Jankovich Miklós

ELŐFIZETÉSI JELENTÉS.

Most midőn hazánk lelkes fiai a' magyar tudományság terjesztésén, emléktelen idejű ásiái anyanyelvünk virágoztatásán, 's Európa leány nyelvvei közt legméltóbb rangra léptetesen teszi 's er-

ti 's erkölcsi erővel iparkodnak; midőn a' nemes magyarországi tudás Társaság a' közértelmesítésre, és magasb nemzeti tökély magvai kifejtésére arany nap-sugarit, és a' kebleben ápolni kezdett tudományok műhelyéből a' lelki gerjedtség szikráit mindenfelé lövellti:

En is, nőlia mint hazám legkissebb fia eröm', értékem', érdekem', érdemem' hijánji számítása után félek, de az említett körületek, 's víg bizalmok közt bátran tészekfel egy erdélyi fővényszemet a' magyar tudományosság, 's nyelv szépen emelkedő épületére, melly csak úgy nőhet még: nagyobbra, ha mindenneknek, még a' legkisebbeknek is, kikötől valami telik, ajándékaik, 's erejük egyesülnek, 's melynek előmentét haszinte nem eszközölhetném is, de legalább eszközölni szívesen akarhatom, 's akarnom kell is.

A' Filozofia eleitől fogva legközelebről érdekelvén az emberi érdemet, és szívet, láthatni, hogy annak Historiája is minden művelt, és művelendő lelket közelről érdekel. Mert annak megvizsgálása: miként jutott el az emberiség a' pallérozódás mostani léptőjére? miként fejlődött ki az okosság a' maga külömbféle arányzatjaiban? a' nagyobb tökélyre is legbizonyosabban vezető út. Bízvást jelenek meg tehát a' tudós magyar közönség előtt ily tizmű-munkával:

Filozofusok, és Filozofia Historiája. Kezdve Kristus előtt 600 évekkel Thalesen, és lehozva Kr. u. 550-ig. Bőfoglal: 1150 éveket.

Melly kiadandó munkára elő tudósításim ezek:

1. A' görög Filozofia Thalesen kezdett előadását megelőzi nemelly régi népek', u. m. Egyiptomiaiak', Féniziaiak', Kaldéusok', Persák',

Indusok', Tibetiek', Sinák', Gal-lusok', Germanusok', és az első görög Böltsék' filozofiai, 's vallásos szemlélődéseik' előadása.

2. Minden Filozofusnak elébbé lerte főbb körülményji, nevezetesebb történetei, sorsai, a' mennyiben azt az értelmi, 's erkölcsi tanúságosság kívánja, azután filozofiai alkotmányja, továbbá jelesebb mondásai, (apophthegmata) utóljára munkáinak jobbjobb kiadásai terjesztetnek elő. Így vélttem, hogy a' tudás különféle vágyjai, 's szükségéinek minél elegebbet tehetek. Mert noha ezen munkának, mellynél e' szakmányban (Fäch) magyar nyelven tudtomra egynél több nintsen, kibotsátásában közvetlen tzelom, hogy tanítványimat a' sok kézről kézre járó irkálástól, melly geometriai szerben nevelkedő hibáságánál fogva, inkább értetlenedés, mint értésedés eszköze, és káros idővesztés, megmentsem: de egyszersmind közvetös tzelom, hogy másoknak is, mennyire töllem telhetett, hasznos, és gyönyörködtető olvasókönyvel szolgálhassak, mellyet egy időtábla, és az előjövő minden nevetet betürendező, 's felkerestető laistrom záránd bé.

3. Minden filozofiai oskolát, és emlékesebb Filozofust időszerént, és alkotványoson előadni igyekeztem. És mint-hogy a' régiségben a' Filozofia más tudományoktól, és a' Filozofus más tudományoktól, úgy mint ma megkülönböztelve nem volt: innen az értelem minden oldalú fejlődése léptői szerént a' Vallás', Törvény', Politika', Természet tudomány' alaposabb tételeit is mellesleg említettem.

4. Mennyire lehetett a' tárgy méltóságához illő, egyszerű, rövid, de ahoz értő értelmektől könnyen megfogható írásnemével éltem. A' nyelvborzasztó

újjításokat, 's a' magyar hazaságtól még idegen szókat, mellyeket mint a' ver az igen nyers nedvességet főfájás, és rázkodás, a' nyelv értetlenség, 's zavarodás nélkül át-nem vehet, elkerülni, azonban mégis a' lelkesedett magyarjelenkor szükséges jobbításait használni igyekeztem.

5. Nem románt, sem poésist, hanem Filozofia Historiáját készítvén, mint-hogy a' lélekország, vagy belső világ tetteit tulajdon külfölkől okvetetlen bém bizonyítnom kellett: innen a' sok mindenféle ezen Historiára tartozó felhozásokat (citationes) más könyvekből vizsgálatlanul el nem fogadva, az eredeti írókban egyről egyig felkeresni, 's annál fogva hitelesíteni törekedtem. Melly dolog, mind a' mellett is, hogy hazánk, 's nemzetünk' halhatatlanságot kivívott hősse, néhai á. e. Gróf Teleki Sámuel Úr Ó Exczellentziája gazdag, és közsőséges betű, 's minálunk illy munkát tsupán lehető könyvtárát szabadon használhattam, millyen sok idő, kedv, erő, 's egészség költésbe, 's fáradságba került, kivált olly embernek, kinek tsaknem minden órái hivatali áldozatok, azt az értelmes olvasó könnyen megítélheti. Magyarul írván, minden a' régiékből felhozott helyeket tsak magyarul is adtam elő, sőt a' régi poétákból itt ott felhoztakot is, gyönyörködtető különség kedvéért, hasonló nemű magyar versekbe öltöztettem, mel-lélkelvén tsakugyan; hol az értelmesség kívánta az idegen szokottabb mesterszókat; 's ezzel egyfelől nemzeti nyelvünknek, másfelől a' sok okokból szükséges rövidségnek hodoltam. Kiknek kedvek, 's idejek lejénd amazok nyomán az eredeti helyeket akármikor felkereshetik. —

6. Ezen munka kiadhatására az elő-fizetés útját választottam, melly, ám-

bár a' jóknak kárára, néha pénzváltóktól tapodtatva, sokak előtt hitelét vesz-tette is, nem szűnik meg reám nézve, édes hazámfiához bizodalmas folyamo-dás, ragaszkodás, és legnagyobb bátorság útja lenni, mellyen ha munkám a' köz kedvesség szeles tengerén ingadoz-na is, mások igen keveset vesztenek, én sem veszték el mindent.

A' mintegy 25 ívet teendő munka, e' folyó év Novemberében fog megje-lenni, legújabb, és tisztább betűkkel való nyomtatásban, nagy nyoltzad rétb-en. Ennek előfizetési árrát pengő pénzben szép, tiszta nyomtató papíroson 1 Rf. író papíroson 1 Rf. 24 xr. posta papíroson 2 Rf. határoztam. Szándék-kal kevésre tévén az előfizetést, a' munka árrát megjelenése után nyomtató papíroson 1 Rf. 30 xr. emeléndem.

Az előfizetés beszédésére nemzeti nyelvünk, 's tudományságunk' ezen érdemes barátit bátorkodom tisztelettel megkérni.

Abrudbányán: Tek. Thordai Jó'sef Ügyvéd, Tek. Szabó István alold. Pénztárnok Urakat.

Aranyos Székben: T. T. Szentgyörgyi István sz. kotsárdi, T. T. Horváth Miklos gerendi, T. T. Basa Sámuel Felvintzi Préd. Urakat.

Bardotz Székben: Mélt. Cserei Elek V. Királybíró Urat.

Bétsben: Mélt. Szengyörgyi Imre udvari Titoknok Urat. T. T. Márton József Prof. és M. Kurír Szerkezte-tő Urat.

Brassóban: T. T. Szabó László Préd. Urat.

Budán: Könyváros T. Burján Pál Urat.

Csiksomlyon: Tiszt. Péterfi Márton Prof. Tek. Péterfi József Tábl. Urakat.

Debreczenben: T. T. Pétzeli Jó-

'sef Prof. T. T. Szoboszlai Pap István
Préd. Urakat.

Désen: Sóváradi Tek. Biró Farkas
városi Főhadnagy Urat.

Déésaknán: Mélt. Berényi Imma-
nuel Kamara Ispán Urat. T. T. Szabó
Ádám Préd. Urat.

Fagarasban, és vidékén: Tek.
Hamar István Főjegyző, Tek. Marusi
Sámuel Ügyvéd, Tek. Borosnyói Lukáts
János Orvos Dr. Urakat.

Felső Fejér Vármegyében:
Mélt. Földvári Pál, Tek. Bolyai Antal
Főjegyző, Tek. Nánási Sándor Ügyvéd
Urat.

Háromszéken: T. T. Kelemen Jó-
'sef Barátosi Préd- és Prosenior. T. T.
Incze Jó'sef Kovásznai, T. T. Gátri Fe-
rentz s. Szengyörgyi, T. T. Pap István
Kézdivásárhelyi Préd. Urakat.

Mélt. Kállai Ferentz pens. Auditor Ka-
pitány Urat Rézdi Vásárhelyen.

Tek. Lázár Dávid V. Királybíró Urat
Dálnokban.

Tek. Barta Károly Főjegyző Urat N.
Borosnyón.

Hunyad Vármegyében: Déván
Tek. Váradi Jó'sef V. Ispán, T. T. Sa-
lamon István Esperes Urakat. Vajda Hu-
nyadon. Tek. Mirtse Antal Urat.

Hátszeg Vidékén, Demsuson:
Mélt. Lukáts Jó'sef V. Ispán Urat.

Mélt. Rakutsi Elek hon. Jegyző Urat
Berettyón.

Károly Fejérváron: Méltóságos
és Főtiszt. Kánonok Veszprémi Pál Urat.
Tiszt. Prof. Keserű Moses Urat. Tek.
Reznek István Controleur Urat.

Kolováron: T. T. Molnos Dávid
Prof. T. T. Méhes Sámuel Prof. T. T.
Szilágyi Ferentz Prof. Urakat.

Tiszt. Kelemen Jó'sef Préd. Urat.

Tek. Lokodi György. K. Ügyvéd Urat.

Tek. Székely Dániel főkormányzéki
Jegyző Urat.

Középszolnok Vármegyében
Péérben: T. T. Hécei Pál Esperes
Urat. Zilahon T. T. Hiry Ferentz Prof.
és T. T. Beke Sámuel Préd. Urakat.

Kraszna Vármegyében Som-
lyon: Tek. Kováts László, kir. Pénz-
tárnok, T. T. Kováts Ferentz Préd. és
rend. Jegyző Urakat.

Küküllő Vármegyében: Tan-
tsi Mélt. Földvári Ferentz V. Ispán Urat.
Tek. Pásztóhi Ferentz Főjegyző Urat.
Tek. Gyárfás Sándor Táblabíró Urat.
Tek. Szilágyi Jó'sef Ügyvéd Urat. T. T.
Dulló István Héderfái Préd. Urat. Nagy
Borosnyói Tek. Barta 'Sigmund Prae-
fectus Urat Bonyhán.

Marus Székben: Tek. Botos Sá-
muel Kir. Pénztárnok Urat. Tek. Jenei
Jó'sef hon. Jegyző Urat. Tek. Szóts Mó-
'ses, Tek. Antal Imre Táblabíró Urakat.
T. T. Kozma Gergely, T. T. Mu'snai Jó-
'sef Esperes Urakat. T. T. Vályi Pál rend.
Jegyző Urat.

Marus Ujváron: T. Hauchárd
Jó'sef, Sóhegy Mester Urat.

Marus Vásárhelyen: Nagy Ba-
czoni Mélt. Keresztes 'Sigmund kir. Táb-
labíró Urat. T. T. Makfalvi Dósa Elek
Prof. Urat. Lisznói Tek. Incze István,
Tek. Lörintzi Jó'sef Ügyvéd Urakat.
Tek. Brándekker Simon kir. Pénztár-
nok Urat. Mélt. Gyárfás Domokos, és
Mélt. Zeyk Dániel Urfiakot. Kovásznai
T. Kováts János kir. táblai Jegyző Urat.
A' nemes Kollégyom rendes Seniorát,
Simonfi Sámuel Urat.

Medgyesen: Tek. Császár Dániel,
Postamester Urat.

Miklosvárszékben Nagy Aján:
Szemeriai Tek. Bora Elek V. Király-
bíró Urat.

Nagy Ágon: Tek. Csiki Dániel,
Geometra Urat.

Nagy Enyeden: T. T. Szász Károly,
T. T. Csorja Ferentz Prof. Urakat. Tek.

Farkas Sándor Táblabíró, Tek. Sipos Pál Ügyvéd Urakat.

Nagy Sajón: Tiszt. Szabó András. Préd. Urat.

Pesten: Tek. T. Döbrentei Gábor Urat a' Magyar tudós Társaság Titoknokját. Tek. Legyel Imre Földmérő Urat.

Szászvároson: T. T. Bodola Károly Préd. T. T. Székely Sámuel Prof. Urakat. T. Lészai Dániel Orvos Dr. Urat.

Szebenben: Felső. Szálláspataki Méltos. Kenderesi Ferentz Számvévő Tiszt Urat. Tek. Gergelyfi Márton Kamarai Levéltárnok, Kis Solymosi Tek. Gyergyai Sámuel Concept. pract. Urakat.

Tékében: T. T. Eckárt Jó'sef Dékán. Urat.

Thoroda Vármegyében: Mélt. Beteg Sándor kir. Pénztárnok Urat. Tek. Nyárádi I'sák Szolgabíró Urat. T. Szöts Károly Aljegyző, Tek. Boér Simon Tábl. Urakat. Tiszt. Szalma György Sárpataki Préd. és rend. Jegyző, T. Sigmond Ferentz Abafái Préd. Urat.

Thorodán: Tek. Simon András Táblabíró, T. T. Nagy Ferentz. Préd. Urakat.

Udvarhelyszéken, Sz. Udvarhelyen: T. T. Bodola Sámuel Prof. T. T. Bodor Pál Préd. és rend. Jegyző Urakat. Tiszt. Lokodi Ignácz Regens Urat.

— Sztás Kereszturon: T. T. Koronka Jó'sef Prof. Tiszt. Péterfi Sándor, Tiszt. Dáné Mo'ses Préd. Urakat.

Zalathnán: Tek. Ferentzi István kir. Ügyvéd, Tek. Kotsis János. Urakata.

Vízaknán: Tek. Szabó Jó'sef Király. bíró Urat.

Előfizetni lehet helyben a' Kiadónál is.

Az itten tisztelt Urak, kik en kívül más buzgó hazafiak is, különösen az Oskolák könyvtárnokjait, és könyvkereskedőket, hasonló fáradságra tisztelettel meghívok, és kérek, méltossan a' bevett pénzt, az előfizető Urak betses neveivel, legfelyebb f. e. October hónapban, hogy a' szükséges példányok számát előre tudhassam, hozzám beküldeni, kiknek a' rendszerinti 10 dik példányt szíves köszönettel ajánlom.

A' közép, és új idők Filozofia már elkezdett Historiáját is, Isten segedelmével bevégezni, és e' mostan kiadandó első rész nyomán, jövő 1853-dik évben, 's ezt követve magát a' jelenkori Filozofia alkotmányját is sajtó aláadni szándékozom, remélve, hogy tsekély törekedésem Hunnia erényes lelkű fiait 's leányitól helybenhagyást nyerend, 's az általam e' részben tört keskeny ösvény, nem sokára, a' böltsesség magyar beavatottjaitól, szebb és szélesebb nemzeti úttá fog egyenítettetni.

Irárm M. Vásárhelyen

Junius 20-án, 1852.

Kibédi Péterfi Károly.

A' Reformatusok M. Vásárhelyi Főiskolájában Filozofia, és annak Historiája, Anthropologia, és Politika k. r. Tanítója.

Küldjük B e r e g h Vármegye Mappáját a' Budai, és Nagyvárad i t somókban, a' szokott mód szerént posta petsét alatt.

(Él árkus „SOKFÉLE“ XLII. Toldalékkal.)

Szerkesztető és Kiadó M á r t o n J ó ' s e f, Professor: (Landstrasse Nro 315.)

Nyomatató: Nemes Haykul Antal (Oberer Bäcker-Strasse Nro 755.)